

NATIONAAL-SOCIALISTISCHE BEWEGING

(NSB), Nederlandse politieke partij, op 14 december 1931 in Utrecht opgericht en geleid door A.A. Mussert.

Aanvankelijk een doorsnee-fascistische partij, die bij de Provinciale Statenverkiezingen van april 1935 7,94 % van de stemmen verwierf, evolueerde de NSB van 1935 af in nazirichting (rassenleer en anti-semitisme) en verloor daarbij tot 1940 ruim de helft van haar aanvankelijke aanhang. Het Program van de NSB sprak zich uit in Groot-Nederlandse zin, maar nam geen duidelijk standpunt in t.a.v. de verwezenlijking van dit beginsel. Het Dietse ideaal speelde een geringe rol in de propaganda, slechts enkele leidende NSB-ers (Van Genechten, Van Vessem) waren actief op dit punt. Een van 1937 af in de beweging opkomende, met Duitse SS-kringen verbonden radicale stroming stond vijandig tegenover de Groot-Nederlandse gedachte. In het begin van de bezetting pleitte Mussert bij Hitler voor een Groot-Nederlandse - heel Nederland en België en een deel van Noord-Frankrijk omvattende - staat, waaruit de Franstaligen verdreven moesten worden. Na medio 1942 liet hij onder Duitse druk elk Groot-Nederlands streven varen. Wegens haar collaboratie met de Duitsers werd de NSB na de bevrijding verboden.

LITERATUUR: *Voor Volk en Vaderland* (gedenkboek, 1943); - G.A. Kooij, *Het échec van een „volkse” beweging* (1964); - A.A. de Jonge, *Het nationaal-socialisme in Nederland* (1968).

ANTHONIUS A. DE JONGE